

Mamma sündis 3. oktoobril 1890. aastal Tartus. Mamma emapoolne vanaema Kadri, ristil Katarine, sündinud Roomet-Masing, suri, kui Mamma oli kolmeaastane, seega umbes 1893. aastal, kurguvähki. Vanaema Kadri elas Tartus Peetri tänaval, ta abiellus linnamehega. Emapoolne vanaisa oli Tartu linna kodanik; tema vanemad olid pärit linnast, polnud põllutöölised. Kui Mamma emapoolne vanaisa suri, oli Mamma ema Helene kaheksateistkümneaastane; vanaisa oli ehitaja, tõstis raskeid palke, millest sai lõpuks songa, mis ta siitilmast viis.

Mamma emapoolne vanaema Kadri oli Tartu Maarja kiriku „esimene leerilaps“, või siiski „esimese leeri laps“? Mamma lisas, ilmselt eksides, et õpetaja oli siis Villy Roode, kellele kui sakslasele olid töölisel tahtnud 1905. aasta mässu ajal liiga teha – et „ajame ta kotti!“ –, aga naised rutanud teda kaitsma, nii et ta sai ikka plehku pista. See „kotti ajamise“ jutt ei saanud käia õpetaja Adalbert Hugo Willigerode kohta, kes pidas Maarja kirikus õpetajaametit aastatel 1857–1885 ja suri 1893. aastal, küll aga võis see juhtuda Adalbert Hugo poja Paul Gerhard Adalbert Willigerodega, kes oli koguduse pastor aastatel 1885–1914. Kuid nii kiriku kui laste õnnistaja 1842. aastal pidi olema Carl Heinrich Constantin Gehewe, kes oli siin pastor aastatel 1842–1856. Mamma emapoolne vanaema Kadri suri 70-aastasena.

Mamma isa, Helene abikaasa Hans Lukk oli arvatavasti taluperemehe poeg, isa vanemad elasid Põltsamaal, isa nende haudu ei mäletanud. Hansul oli kaks venda ja üks õde: Andres, Mihkel ja Maie. Andresel oli keskharidus, ta pidas 1905. aastal Põltsamaal rahvale kõne, sai seitsekümmend kepihoopi, jäi põdema ja suri 1905. aastal Põltsamaal. Mamma isa Hans andis Andresele viis-sada rubla maja tarvis, leppides suusõnaliselt kokku, et pool maja saab isale. Andres müüs aga valminud maja maha, ei andnud midagi. Siis oli Andresel Tartus, Peetri tänaval uus maja, müüs aga sellegi maha ja ostis järgmise hoopis Põltsamaale, ja tahtis selle maja Lonnille, Mammale pärandada, aga ei jõudnud, sest aasta 1905 peatas ta eluratta. Andresel oli naine, aga lapsi tal polnud; ei teagi, millega veel tegeles. Hansu vend Mihkel Lukk elas ka Põltsamaal. Millega tema tegeles, ei tea; temalgi polnud lapsi, küll naine, kes aga muudkuu varastas ja saadeti vallast lõppude lõpuks välja. Ühe silmaga õde Maie Lukk elas Põltsamaal, rohkem ei tea.

Mamma ema Helene, neiuna Redel, abielludes Helene Lukk, sündis 1856. aastal Tartus ja suri kuuekümnelt nelja aasta vanuses 1920. aastal Tartus Lina tänava nakkushaiglas plekilisse soetõppe. Helenel-Leenal oli kaks nooremat õde ja vend: Marie-Mari, Anna-Anni ja Jaan. Anni läks noorelt, umbes kahekümne aasta vanuses Peterburisse majateenijaks, ta oskas juba siin saksa keelt, oli Tartus tuttavate pansionis. Laine täpsustas: Aia tänaval „Rossijas“, hoidnud vist pansionipidaja haiget last, kes aga, nagu Mamma ema Helene teadis, oli siiski ära surnud. Peterburis tutvus Anni

sakslasega, Balti raudteede ministeeriumi osakonnajuhatajaga, kelle vanemad elasid Riias, neil oli seal kalevivabrik, lastel ülikooliharidus; mehe nimi oli Richard Tiesler; tolle vend, kroonutohter, elas samuti Peterburis. Anni oli ilus, aga Richardi ema oli nende pulmades vastu, sest Annil puudus haridus; lugeda ta küll oskas, aga kirjutas „varesejalgadega“ ja rääkis hullu vene keelt; kodus muidugi saksa keelt, ühesõnaga oli ilus, kuid labane. Nõnda elasid nad Richardiga kuusteist aastat vabaabielus; lapsi neil polnud, mees teda seltskonda ei võtnud; Anni sõbrad olid majahoidjad. Richard kutsus teda Suisukeseks, nii väga armastas ta oma Annit. Mamma käis üheksateistaastasena Peterburis tädi Annil külas. Tädi oli tõesti intelligentne; kui ta koju tuli, kandis ta vormikuu nõõpide otsas maiustusi, aga tädi rääkis talle anekdoodi, umbes sellise: tead, oli üks blätt, lits, sõitis mära saba peal Peetruse juurde, aga seal ei lastud teda sisse; sõdurid, kes temaga kaasas olid, pistsid muidugi karjuma, et naša blätt, lase sisse! Laine: Anni tundis end litside hulgas kõrgemana, lausa prouana! Aga tädi oli pahane, et tema naine majahoidjatega sõbrutseb; kord viskas ta ühe litsi isegi kodust välja. Richardit kutsuti Vannaks, Vanjaks. Nad olid üürinud suvituskohas Oranienbaumis, praeguses Lomonossovis mere lähedal kellegi kahekorruselises helehalli värvi majas neli ülemist tuba, mõlemal korrusel oli oma aed, kust „puud aknast sisse kasvasid“, ja veranda, kus võis koorega kohvi juua, raha oli kõigeks, ja Annil oli veel oma isiklik umbes kahekümneaastane teenija Paša, kellega koos valmistati väga oivalist vasika- ja seapraadi. Mida veel taht! Kui Richardi ema pisut enne 1905. aastat Riias suri, siis olid Anni ja Richard kohe abiellunud; isa ei olnud nii vastu. Laulatati Peterburis; tädil oli valgetest kunstroosidest pärg peas. Anni käis samal aastal, olles siis „juba ammu abielus“, Tartus; mees oli väga hea, andis raha ja mida kõike kaasa, neid kompsusid! Varem oli Richardi isa vahel Tartus komanderingus käies ka pakke, põhiliselt riideid toonud.

1905. aastal jäi Ruudi, Rudolf-Juljus Lukk, Mamma vend, ilma töökohata. Revolutsioon! Helenel, Mamma ja Ruudi emal, oli väga raske. Ruudi otsustas sõita Venemaale tädi Anni juurde: „Võtan Lonni ka kaasa!“ Mamma oli kuueteistkümnendaastane. Laine: Mamma oli enne seda mõni aeg hambaarst Bellmanni juures teenijana töötanud, „haigeid sisse kutsunud“. Õhtul sõitsid Tartust välja, Tapal manööverdas rong teise tee peale, hommikul olid Peterburis. Sealteise rongiga seitse jaama tagasi, Peterhofist, nüüdsest Petrodvoretsist läbi Oranienbaumi, mis oli lõpp-peatus. Kui mais läksid, oli kõik veel raagus. Siis puhkesid sirelid õitsema, aga järsku läks jälle külmaks, lumigi tuli maha, võttis õied. Lõpuks saabus tõeline suvi. Suur park, suur Krasnõi brud, roosad lootos- lilled peal, Kitaiski dvorts, vürst Oldenburgi palee, sõitsid tõllad, uhkes vormis lakeid. Pargi väraval rippus ähvardav silt: „Koortele ja soldatitele sissepääs keelatud!“ Kõik oli hästi korrastatud. Tädi Anni majani polnud raudteejaamast palju astuda, mereni küll tükk maad, aga sai ka jala. Plaažil võis supelda; tädi tellis teed, vahel moosiga, vahel „s limonom“. Naiste poolel supeldi alasti. Midagi „revolutsioonilist“ Oranienbaumis ega Peterburis Mamma ei mäletanud. Mammal oli minnes kool läbi, neli klassi, „rohkem ei viitsinud“. Laine arvas, et ei lõpetanud nelja klassigi, et ainult kaks-kolm klassi. Oranienbaumis „lihtsalt oldi“. Mamma heegeldas Iidale, temast kaksteist aastat vanemale poolõele pitsi. Terve suve olid nad seal. Sügisel tuli Mamma tagasi, ema Helene tahtis ta Tartus õmbluskooli panna.

Pärast õmbuskooli, kui Mamma oli kaheksateistkümne- või üheksateistkümneaastane, seega kas 1908. või 1909. aastal, käis ta jälle Oranienbaumis. Tädi Anni korteri ühes toas elas nüüd üürilisena insener, keda kutsuti Mamma mälestust mööda Volodjaks ja kes Mammasse kohe pööraselt armus: lõi talle väga külge, ja ütles tädile, et see on tal suur armastus, et tahab Mammaga abielluda. Tädi aga hoiatas Mammat: mitte mingit tegemist mees-tega – Iida enne!

Iidast, Mamma pooldest, sellest samast, kes elas enne surma meil Tartus Jakobsoni tänav 11-4, ja kes suri söögitoa rõdunurgas asuvas, mäletatavasti kirsipunasest raskest kangast „baldahhiiniga“ voodis. Ta sündis 1878. aastal, Laine: aasta hiljem. Ema Helene oli Iidat juba ootamas, ta pidi kohe-kohe abielluma, kui armastatud poiss korraga teatas, et ta ei võta teda, ja jättiski raseda tüdruku maha. Helene töötas sellal teenijana, Laine: Tartus Dankmanni juures, vist Kalevi tänaval. Iida ristimisel oli Dankmanni tütar tema ristiemaks; ütles palves Jumalale, et võtku see talt kõik rõõmud ära, kuna oli vallaslaps. Enda meelest õiglane: et too mingi kerklusega oma ema Helene teed ei läheks, mõtles head. Kui Iida sai neljateistkümneseks ja Mamma kaheseks, seega umbes 1892. aastal, võttis tädi Anni Iida oma juurde. Nad elasid esmalt Peterburis, kus Richardil oli pansioonaadis oma tuba. Algul tükk aega seal, suures linnas, Richard, Anni ja Iida, aga pärast seda, kui Richard sai ametikõrgendust, juba Oranienbaumis. Laine: Iida ja Anni ei sallinud Mamma ja

Ruudi isa, Helene laulatatud abikaasat Hans Lukku, rääkisid temast halvasti, lubades „Hansu hauale sitale minna“. Richard oli aga soliidne, ilus, vuntsidega, prille ei olnud, vist kiilas, ei mäleta enam. Laine: Mammal oli õde Miili, temast kaks aastat noorem, keda „hoiti“; Miili suri neljaselt mustadesse rüügetesse, ja siis oli Mamma ise „õel“, tundis koguni heameelt, toda ju hellitati!

Etteruttavalt: Iida elastädi Anniga tollesurmanimais 1935. Richard oli juba enne I maailmasõda, vist 1913. aastal Oranienbaumis maovähki surnud: „veri pursanud suust ja ninast“; ja ta polnud veel pensioniealinegi, Mamma arvas, et viiekümne kuueselt, seega pidi ta olema sündinud umbes 1857. aastal; ministeerium andis perele sel puhul üsna suure summa; Anni ja Iida tööle ei käinud, neile jätkus Peterburi ajal Richardi surmarahast. Mamma elas sellal Otepääl, ta oli siis juba Papa abikaasa, neid laulatati 4. detsembril 1911. aastal; nende esimene laps Tamara suri 1915. aastal ja maeti Otepääl vanale kalmistule; tütar Laine sündis 1916. aastal Petrogradis. Richard oli viidud tinakirstus Tartu, Mammast matustel polnud, Richard maeti saksa keeles; Riia sugulased olid siis juba surnud, võib-olla tohtrist vend käis, ei tea. Richard sängitati Tartu Vana-Jaani Saksa surnuaiale, Laine teada umbes Enno-Lembitu, Neeme isa Friedrich Volrad Mikkelsaare vennapoja hauakanti; rist ja kahel pool suurtes klaasitud plekk-karpides pooleldi roostetanud plekkpürg. Anni maeti Pauluse kalmistule, ristil: 16. V 1864 – 1. V 1935.

Veel. Anni ja Iida kolisid pärast Richardi surma Oranienbaumist, kus Iida oli vahepeal saksa leeris käinud, Peterburi üle. Anni ja Iida elasid Bolšaja Raznotšinnajal, üle Tutškovi silla, „Peterburi poole peal“. Peterburist sai aastateks 1915–1924 küll Petrograd, pärast Leningrad. Anni üüris kelleltki kolm-neli tuba, Anni neist omakorda kaks teistele, ise elas Iidaga ühes toas, seega oli neil vist ikka kolm tuba. Iida käis trammiga Sosnovkas tööl, see oli umbes 1915. aastal, seal oli barakkides sõjaväe laatsaret; Iida andis pesu välja ja võttis vastu. Samas töötas Roosi, meie tädi Roosi, tema oli seal tutvuse kaudu „perenaine“, kokk.

Mamma-Papa tulid samasse kohta Bolšaja Raznotšinnajale, ainult et Anni-Iida maja kõrvale, „fligelisse“, hoovipealsesse majja. Nemad elasid seal 1915. aastast kuni 1918. aastani ja tulid ära 1918. aasta märtsis, nii et olid 1. aprillil juba Eestis. Papa oli 1918. aastal Peipsi rannakaitse pataljoni staabis kirjutaja. Kas siis käis juba Vabadussõda, mis algas novembri lõpus?

Anni ja Iida kolisid 1918. aasta lõpupoole Bolšaja Raznotšinnajalt tervenisti Sosnovkasse. Majanduslikel põhjustel, keegi ei sündinud; Sosnovkas oli süüa, Roosi oli ju laatsaretis kokk. Mujal oli näljahäda, kuskilt ei saadud midagi hamba alla, inimesed sõid hobuseid, leiba oli ka vähe. Tädi Anni oli näljast juba paistes;

Anni ja Iida elasid barakis, elasid seal üldse 1922. aastani, Laine: 1921. aastani; ja siis tulid ka Iida ja Anni viimaks Eestisse. Roosi oli varem tulnud; tema kirjutas Iidale ema Helene surmast 1920. aasta suvel. Laine: Iida ja Anni suhtusid Helenesse, nagu ka Hansu halvasti, nood oluksid kui alamast soost. Iida: „Teie kõik võite ära surra, peasi et tädi Anni jääks!“

Kadrisk-Katarinest veel. Kadri oli Mamma emapoolne vanaema, Helene ema; Kadri oli vend Roomet-Masing, eesnime ei mäleta, ja temal tütar, meie tädi Roosi, kes oli Sosnovka laatsareti kokk. Kui Iida oli juba surnud, hakkas tädi Roosi meil Tartus Jakobsoni tänav 11-4 külas käima. Tõi meile, Ustavile ja mulle kuidagi iseäranis mõnusasti pruunistatud kuivikuid krõbistada ja luges enne magama heitmist veel mingist hästi paksust raamatust, võib-olla „Ööbikust ja vaskussist“ muinasjutte ette. Sellal seisis meie voodi söögitoa esikupoolses seinas, vannitoa ukse ees. Mamma oma vanaisa, Kadri mehe Redeli/Retteli eesnime ega sünniaega ei mäletanud, meeles oli ainult surma-aasta 1874; küll teadis Mamma, et vanaisal oli õde Loviisa Redel, ja et Loviisal oli Jaan Rebase nimeline mees, suur joodik, kes tõi litse koju, et pannud ukse lukku ja lasknud nii et küll sai; ja et tema on maetud Vana-Jaani kalmistule. Aga Loviisal oli tütar Leontine, kellest sai Leontine Lill, kuulsa proviisori Julius Lille abikaasa (mees oli hiljem „Rootsi aunõunik“, Laine: „aukonsul“), ja kelle „Lille maja“ asus Tartus Aleksandri tänaval seebivabriku juures, see mesikollaste kahhelkividega kaetud hoone.